

แนวลายหินอ่อนสัตว์ป่าสงวนของไทยกับข้อมูลที่ยังต้องติดตาม?

สมหญิง ทัททิกรณ์ , อิศรินทร์ โสธรจิตต์ , ประจักษ์ บัวแก้ว, อาทิตย์ ชัยนิกิจ, สมคิด หล้าแก้ว

บทคัดย่อ

สมหญิง ทัททิกรณ์, อิศรินทร์ โสธรจิตต์, ประจักษ์ บัวแก้ว, อาทิตย์ ชัยนิกิจ และสมคิด หล้าแก้ว. 2552. แนวลายหินอ่อนสัตว์ป่าสงวนของไทยกับข้อมูลที่ยังต้องติดตาม?. หน้า 41-50. ในผลงานวิจัย และ รายงานความก้าวหน้างานวิจัย ประจำปี พ.ศ. 2551. กลุ่มงานวิจัย สัตว์ป่า สำนัก อนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรุงเทพฯ.

การศึกษาข้อมูลแนวลายหินอ่อนภายใต้โครงการวิจัยเรื่องการแพร่กระจาย และ การใช้ ประโยชน์พื้นที่อาศัยของแมวลายหินอ่อน (*Pardofelis marmorata*) ในประเทศไทย ทำการศึกษาโดยการตรวจเอกสาร และสอบถาม (secondary data) พื้นที่ที่พบการแพร่กระจายในอดีต และสำรวจการแพร่กระจายโดยการติดตั้งกล้องดักถ่ายภาพสัตว์ (camera trap) ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าแก่งกระจาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองแสง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว โดยการเลือกจุดตั้งกล้องดักถ่ายภาพสัตว์ 2 ระบบ คือ 1. เป็นระบบโดยใช้ลำห้วยขนาดเล็กเป็นแนวเส้นหลัก (base line) และตั้งกล้องตามจุดที่มีเส้นทางเดินผ่านสัตว์ตัดผ่าน 2. แบบสุ่มเลือกโดยตั้งกล้องบริเวณโป่ง และทำการตั้งกรงดักจับแมวลายหินอ่อนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว เพื่อทำการติดตาม และเก็บข้อมูลปัจจัยแวดล้อมทั้งทางกายภาพและชีวภาพในบริเวณอาณาเขตหากิน (homerange)

ผลการศึกษา พบว่ามีรายงานการพบแมวลายหินอ่อน ในพื้นที่อนุรักษ์ทั้งหมด 7 แห่ง คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองแสง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหาลา-บาลา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และพบแมวลายหินอ่อนในสภาพกรงเลี้ยง ที่สวนสัตว์โคราช ต่อมาแมวลายหินอ่อนตัวดังกล่าวได้เสียชีวิตใน พ.ศ. 2547 โดยพบว่าพื้นที่บริเวณที่พบแมวลายหินอ่อนมักมีปัจจัยแวดล้อมทางกายภาพ ดังนี้ ไกลแหล่งน้ำ ซึ่งเป็นลำห้วยขนาดเล็ก พื้นที่ค่อนข้างราบ ปัจจัยแวดล้อมทางชีวภาพ คือ สภาพพื้นที่ป่าดิบแล้ง ค่อนข้างโล่ง คือเป็นสภาพป่าที่สมบูรณ์ไม้พื้นล่างมีน้อย ปัจจัยแวดล้อมจากกิจกรรมมนุษย์ ยังไม่มีข้อมูล และพบว่าบริเวณที่แมวลายหินอ่อนเข้ามาใช้ประโยชน์พื้นที่มักไม่พบสัตว์ผู้ล่าขนาดใหญ่ แต่ทั้งนี้การเก็บข้อมูลแมวลายหินอ่อนยังมีความจำเป็นต้องทำการศึกษาข้อมูลรายละเอียดของปัจจัยแวดล้อมในสภาพพื้นที่หากินเพิ่มเติม รวมถึงพฤติกรรมของแมวลายหินอ่อน เนื่องจากเป็นข้อมูลที่สำคัญจำเป็นต่อการนำมาใช้จัดการประชากรแมวลายหินอ่อน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ต้องรอผลจากการติดตามแมวลายหินอ่อน

ABSTRACT

Thunhikorn S.; I. Sotornji, P. Buakaew, Ar. Kayunkit and S. Lakaew. 2009. Curbside rubbish: a new threat to wildlife in Khao Ang Rue Nai Wildlife Sanctuary. *Wildlife Yearbook* 9, 143-152.

These studies are under the Distribution and Habitat Utilization of Marbled Cat (*Pardofelis marmorata*) in Thailand Project. We started the research from report gathering and interviewing (secondary data). The distribution survey was then investigated using camera trapping method. The surveys were taken in Kaeng Krachan National Park, Khlong Saeng Wildlife Sanctuary, and Phu-Khieo Wildlife Sanctuary. There were 2 systems of camera traps setting. The first system was setting camera traps at trail-stream crossings along small stream. The second system was randomly setting camera trap in salt-lick area. Physical factors and biological factors in Marbles Cat's homerange are going to be studied using radiotracking method. Trapping cages have been setting in Phu khieo Wildlife Sanctuary to capture Marbled Cats for tagging the radiotransmitters.

The results showed that there were Marbled Cat existed in 8 sites: Huai Kha Khaeng Wildlife Sanctuary, Um-Phang Wildlife Sanctuary, Khlong Saeng Wildlife Sanctuary, Hala-Bala Wildlife Sanctuary, Phu Khieo Wildlife Sanctuary, Khao Yai National Park, and Khaeng Krachan National Park. In addition, Khorat Zoo has been kept a Marbled Cat which has died in 2004. The camera trapping showed that observed physical factors of Marbled Cat's habitat are flat area and closing to a small stream (as water resource). An observed biological factor is primary dry-evergreen forest with open undergrowth. The study of human activity as a factor has not been report. The Marbled Cats also used area that safe from large carnivore species. However, some information is required for population management of Marbled Cat. The information on environment factors in their foraging area and their behaviors is needed. These required data are going to be fulfilled by a later research on radiotracking method.

คำนำ

สัตว์ป่ากับพื้นที่ถิ่นอาศัยมีความสัมพันธ์กันโดยตรง ซึ่งพื้นที่ถิ่นอาศัยแต่ละพื้นที่มีปัจจัยแวดล้อมที่แตกต่างกัน โดยปัจจัยแวดล้อมแบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ ปัจจัยแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ โป่ง ปลัก แม่น้ำ ความสูงจากระดับน้ำทะเล ความชัน ปัจจัยแวดล้อมทางชีวภาพ ได้แก่ ชนิดป่า และปัจจัยแวดล้อมที่เกิดจากกิจกรรมมนุษย์ เช่น กิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมด้านการป้องกัน การสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ ซึ่งปัจจัยแวดล้อมเหล่านี้เป็นตัวแปรที่ทำให้สัตว์เข้ามาใช้ประโยชน์พื้นที่หรือไม่ โดยสัตว์แต่ละชนิดมีความต้องการปัจจัยแวดล้อมที่แตกต่างกัน (นริศ, 2543)

ดังนั้นการจัดการพื้นที่ป่าเพื่อเป็นถิ่นอาศัยของสัตว์ป่าต้องมีการศึกษาเพื่อให้ทราบความต้องการปัจจัยแวดล้อมที่สัตว์ต้องการ โดยเฉพาะแมวลายหินอ่อนซึ่งเป็นสัตว์ป่าสงวน 1 ใน 15 ชนิดตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และ IUCN จัดให้อยู่ในสถานภาพของสัตว์ป่าชนิดพันธุ์ที่ในอนาคตข้างหน้ามีความเป็นไปได้สูงที่จะเข้าสู่สถานภาพที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์จากพื้นที่ธรรมชาติ = Nt (near threatened) นอกจากนี้ CITES จัดให้อยู่ในบัญชี Appendix I จากการจัดสถานภาพของแมวลายหินอ่อน จะเห็นว่าแมวลายหินอ่อนมีสถานภาพที่ต้องมีการวางแผนเพื่อการจัดการอย่างเป็นระบบ แต่ในปัจจุบันข้อมูลทางด้านวิชาการพื้นฐานยังไม่ชัดเจน ทั้งขนาดประชากร ชีววิทยา การสืบพันธุ์ และถิ่นอาศัย (Sleeper, 1995; Walker, 1975) ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการนำมาใช้ตัดสินใจจัดทำแผนการจัดการพื้นที่อนุรักษ์เพื่อการจัดการประชากรแมวลายหินอ่อนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการกระจายของแมวลายหินอ่อนในธรรมชาติของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยแวดล้อมที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่ของแมวลายหินอ่อน
3. เพื่อจำแนกพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่ของแมวลายหินอ่อน
4. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการพื้นที่ป่าที่เหลือให้เหมาะสมเป็นถิ่นอาศัยของแมวลายหินอ่อน

ตรวจเอกสาร

แมวลายหินอ่อนเป็นสัตว์ในตระกูลแมวป่า เป็นแมวป่าขนาดเล็ก มีขนปกคลุมลำตัวอ่อนนุ่ม สีน้ำตาลปนเหลือง มีลายขนสีน้ำตาลแกมเหลือง ขอบดำเป็นวงขนาดใหญ่ หางยาว และขนฟูเป็นพวง พบอาศัยตามป่าดงดิบ ป่าผลัดใบ ไกลแหล่งน้ำ ออกหากินเวลากลางคืน มักหากินบนต้นไม้มากกว่าตามพื้นดิน เป็นสัตว์ผู้ล่าขนาดเล็กกินพวกแมลง กระจอก หนู นก ตั้งท้องนาน 81 วัน ออกลูกครั้งละ 1- 4 ตัว อายุยืน 12 ปี ในกรงเลี้ยง (กองอนุรักษ์สัตว์ป่า, 2521; บุญส่ง และ จารุจินต์, 2533; ประทีป, 2541; สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2534; Lekagul and McNeely, 1977; Walker, 1975) มีการรายงานว่าพบบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งเมื่อปี พ.ศ. 2538 เขตรักษา

พันธุ์สัตว์ป่าคลองแสง เมื่อปี พ.ศ 2540 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรทัด เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฮาลา-บาลา และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งภาพที่ได้ทั้งหมดเป็นภาพจากเทคนิคการใช้กล้องดักถ่ายภาพ โดยภาพที่ถ่ายเมื่อปี 2538 จากสถานีวิจัยสัตว์ป่าเขานางรำนับเป็นภาพที่ถ่ายได้จากธรรมชาติเป็นครั้งแรกของโลก (นริศ, 2543)

แมวลายหินอ่อน เบ้าตามีกระดูกเป็นวงรอบสมบูรณ์ รูปร่างเป็นวงรีในแนวตั้ง ตามีขนาดใหญ่ ตำแหน่งตาอยู่ด้านหน้า และใกล้กัน ทำให้การมองเห็นภาพ และการกระเด้งเป็นไปอย่างแม่นยำ กะโหลกกว้างคล้ายเสือชีตาร์ โดยกะโหลกมีลักษณะสั้นกลมกว่าสัตว์ในกลุ่มแมวชนิดอื่น มีฟันเขี้ยว (Canine Teeth) ใช้สำหรับกัดฉีก ขนาดใหญ่ยาวและแหลมคม 2 คู่ เข้ามีการพัฒนาเพื่อเดินด้วยปลายนิ้ว นิ้วเท้าและฝ่าเท้าเปลี่ยนรูปร่างเป็นปุ่มนิ้วและปุ่มฝ่าเท้าซึ่งจะมีแผ่นหนังหนาหุ้มรอง ใช้สำหรับรับน้ำหนักตัว ส่วนสันเท้าและข้อเท้ายกสูงเหนือพื้น ใต้ฝ่าเท้าและร่องนิ้วจะมีขนปกคลุมทำให้การเคลื่อนที่เป็นไปอย่างคล่องแคล่ว รวดเร็วและเงียบ ใบหูกลมมีกล้ามเนื้อขยับใบหูเพื่อปรับทิศทางรับเสียงได้ มีประสาทรับเสียงดีมาก นอกจากนี้ยังมีขนหนวดยาว และขนที่ฝ่าเท้ายาว ซึ่งเป็นเส้นขนที่มีเส้นประสาทควบคุม จึงรับความรู้สึกสัมผัสได้ดี ใช้ในการหาทิศทางในที่มืดได้เป็นอย่างดี

การจัดการอนุกรมวิธานของเสือ หรือแมวป่า มีปัญหาเนื่องจากมีรูปร่าง พฤติกรรม คล้ายกัน แตกต่างกันที่โครงสร้างบางอย่าง เช่น ขนาด สีขน ลวดลาย แต่เดิมจึงนิยมจัดไว้ในสกุล Felis ในปัจจุบันนิยมจำแนกต่างสกุลกันออกไปตามลักษณะเด่น ซึ่งแมวลายหินอ่อนมีลักษณะที่ค่อนข้างต่างจาก สัตว์ในกลุ่มแมวป่าด้วยกัน จึงมีการแยกแมวลายหินอ่อนมาอยู่ในสกุล Pardofelis ซึ่งต่อมามีการศึกษาทางพันธุกรรม (Genetic) โดยใช้ Karyotype และ Blood Serum Albumin พบว่าแมวลายหินอ่อน ยังคง อยู่ในสกุล Felis (The Cat Survival Trust, 2006) และมีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกับแมวป่าขนาดใหญ่ (Wild Cats of the World, 2006)

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. กล้องดักถ่ายภาพสัตว์ (camera trap)
2. กรงดักจับสัตว์
3. วิทยุติดตามตัวสัตว์ (receiver-transmitter radio tracking)

วิธีการ

การศึกษาเก็บข้อมูลในพื้นที่

1. สำรวจเบื้องต้น (preliminary survey) เพื่อทราบการกระจายของแมวลายหินอ่อนในประเทศไทย โดยการสอบถามตามหน่วยงานในพื้นที่ และเข้าตรวจสอบตามโป่ง เส้นทางด่านสัตว์แหล่งน้ำของพื้นที่ เพื่อคัดเลือกพื้นที่ตัวแทนสำหรับการเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์พื้นที่อาศัยของแมวลายหินอ่อน

2. สำรวจการปรากฏของแมวลายหินอ่อนในบริเวณพื้นที่ที่คัดเลือกจากข้อ 1 โดยการตั้งกล้องอินฟราเรด การใช้กรงดักจับ สำรวจโดยการเดินตามแนวเส้นทาง (Roadside count) ตามทางเดินด่านสัตว์ โป่ง แหล่งน้ำ ทำการจับพิกัดตำแหน่งที่พบโดยใช้เครื่อง GPS และจับพิกัดปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ

3. การติดตามวิทยุ ทำการสำรวจการปรากฏของแมวลายหินอ่อนในพื้นที่ โดยการตั้งกล้องอินฟราเรด เมื่อทราบบริเวณที่แมวลายหินอ่อนมีการเข้ามาใช้พื้นที่ ทำการตั้งกรงดักจับโดยใช้เหยื่อล่อเมื่อแมวลายหินอ่อนติดกับดัก ทำการยิงยาสลบเข้าบริเวณกล้ามเนื้อสะโพก โดยใช้ Zoletile (tiletamine hydrochloride) ปริมาณ 10 มิลลิกรัม/กิโลกรัม เมื่อแมวลายหินอ่อนสลบแล้วทำการเก็บข้อมูลบันทึกข้อมูลเฉพาะตัวของสัตว์ คือ ชั่งน้ำหนัก วัดขนาดและสัดส่วนต่างๆ แล้วติดเครื่องส่งสัญญาณวิทยุที่คอ โดยใช้ย่านความถี่ 170-172 MHz

4. การหาตำแหน่งของแมวลายหินอ่อนหลังจากติดวิทยุ โดยการรับสัญญาณจากเครื่องส่งวิทยุ กำหนดสถานีของเครื่องรับสัญญาณในบริเวณที่มีสภาพภูมิประเทศค่อนข้างสูง อย่างน้อย 3 สถานี เพื่อให้สามารถรับสัญญาณได้ชัดเจน โดยปรับคลื่นความถี่ของเครื่องรับสัญญาณให้ตรงกับย่านความถี่ของเครื่องส่งสัญญาณ ทำการหาสัญญาณโดยการหมุนเสาอากาศอย่างช้าๆ ให้เป็น 360 องศา และฟังสัญญาณที่ตั้งที่สุดจากหูฟัง หลังจากนั้นใช้เข็มทิศอ่านค่ามุมจากจุดที่ยืนไปที่จุดที่ได้ยินเสียงดังที่สุด บันทึกข้อมูลและนำมุมที่ได้มาหาตำแหน่งสัตว์ในแผนที่ ทั้งนี้ต้องกำหนดช่วงเวลาในการหาสัญญาณให้พร้อมกันหรือใกล้เคียงกันมากที่สุด

ผลและการวิจารณ์

1. จากการเก็บข้อมูลพฤติกรรมของแมวลายหินอ่อนในกรงเลี้ยงสวนสัตว์นครราชสีมา และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะร่องรอยตีน พบว่าแมวลายหินอ่อนมักนอนพักผ่อนในช่วงกลางวันอยู่บนขอนไม้ที่วางไว้บนที่สูง และลงมากินอาหารที่พื้นด้านล่าง โดยไม่พฤติกรรมการคาบอาหารขึ้นไปบนขอนไม้ มีกิจกรรมในช่วงเช้า และช่วงพลบค่ำ และจากการพิมพ์รอยตีนเพื่อใช้ในการศึกษาลักษณะร่องรอยในธรรมชาติ พบว่ามีลักษณะของอุ้งตีนหน้าฐานจะเว้ามากกว่าอุ้งตีนหลัง โดยขนาดของตีนที่สามารถวัดได้ในกรงเลี้ยงอาจมีขนาดใหญ่กว่าในธรรมชาติเล็กน้อยเนื่องจากทำการพิมพ์รอยตีนบนดินเหนียวที่อ่อนตัวทำให้รอยตีนโดยเฉพาะความกว้างของขนาดตีนค่อนข้างกว้างเนื่องจากนิ้วของแมวลายหินอ่อนแยกออกมาก (ตารางที่ 1, ภาพที่ 1)

ตารางที่ 1 ขนาดรอยตีนและอุ้งตีนแมวลายหินอ่อนที่วัดขนาดในกรงเลี้ยงสวนสัตว์นครราชสีมา

ตีน	ขนาดอุ้ง (กxย) (ซม.)	ขนาดตีน (กxย) (ซม.)	ตีน	ขนาดอุ้ง(กxย) (ซม.)	ขนาดตีน (กxย) (ซม.)
ตีนหน้าซ้าย	2.6x1.6	4.0x3.6	ตีนหน้าขวา	2.8x1.7	4.0x3.7
ตีนหลังซ้าย	2.6x1.8	3.7x3.6	ตีนหลังขวา	2.6x1.8	4.0x3.9

2. จากการสำรวจการแพร่กระจาย ซึ่งทำการศึกษาโดยการสอบถาม และเข้าสำรวจในพื้นที่ตามโป่ง แหล่งน้ำขนาดเล็ก ด้านสัตว์ขนาดเล็ก และจากภาพถ่ายกล้องดักถ่ายภาพสัตว์ (camera trap) พบแมวลายหินอ่อนมีการกระจายในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 7 แห่ง (ภาพที่ 2) คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองแสง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฮาลา-บาลา

3. จากข้อมูลการกระจายของแมวลายหินอ่อน ทำการเลือกพื้นที่ในการตั้งกล้องดักถ่ายภาพสัตว์ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 3 แห่ง (ภาพที่ 5) คือ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน บริเวณหน่วยพิทักษ์ป่าบ้านกร่าง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองแสง บริเวณคลองแสง คลองหยา และคลองมุย และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ภูเขียว บริเวณโป่งไผ่ โป่งไฮ และตามลำห้วยไม้ซอดใหญ่ ที่ผ่านบริเวณเส้นทางเข้าที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว พบว่าบริเวณที่พบแมวลายหินอ่อน เป็นพื้นที่ป่าดิบแล้ง ป่าไผ่ พื้นล่างค่อนข้างโล่ง มีลำห้วยขนาดเล็ก เป็นทางด้านสัตว์ขนาดเล็ก ไม่พบสัตว์ผู้ล่าขนาดใหญ่ และอยู่ห่างพื้นที่ที่มีกิจกรรมมนุษย์ โดยจากการตรวจสอบบริเวณที่พบร่องรอยการปรากฏของแมวลายหินอ่อนทั้งจากรอยตีน และจากภาพถ่ายการตั้งกล้องดักถ่ายภาพสัตว์พบสัตว์ในกลุ่มสัตว์ผู้ล่าคือ เสือลายเมฆ เสือดาว กลุ่มของสัตว์ล่าขนาดเล็ก คือ หมานิน ชะมดอีเห็น กลุ่มของเหยื่อขนาดเล็ก คือ กระเจง ไก่ฟ้าพญาลอ หนู ซึ่งกลุ่มของสัตว์ล่าขนาดเล็กและกลุ่มของเหยื่อขนาดเล็กเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้พื้นที่ของแมวลายหินอ่อนในระบบนิเวศ ในแง่ของการแก่งแย่ง และในแง่ของการเป็นผู้ล่า-เหยื่อ

และจากการตรวจสอบข้อมูลจากภาพถ่ายช่วงเวลาที่ถ่ายภาพแมวลายหินอ่อนได้มักเป็นช่วงเช้า คือเวลา 6.30 น. และ 7.30 น. และช่วงบ่าย คือเวลา 14.10 น. และ 15.30 น. ซึ่งน่าจะเป็นช่วงเวลาแมวลายหินอ่อนมีกิจกรรมในการออกหากิน ซึ่งค่อนข้างคล้ายคลึงกับพฤติกรรมที่พบในกรงเลี้ยง

จากการสำรวจตามบริเวณโป่ง พบร่องรอยตีนของแมวลายหินอ่อนบริเวณโป่งไผ่ คาดว่าน่าจะเป็นการเข้ามาเพื่อดักจับสัตว์ที่เป็นเหยื่อขนาดเล็กที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากโป่ง

4. จากการตั้งกรงดักจับแมวลายหินอ่อนโดยใช้กรงขนาด 45x120x45 ซม. จำนวน 15 กรงในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว ตั้งตามเส้นทางด้านขนาดเล็ก สามารถจับได้สัตว์ผู้ล่าขนาดเล็กในกลุ่มของหมาใน ชะมดแผงหางปล้อง และสัตว์กินซาก คือ เหยื่อ

ภาพที่ 1 ลักษณะรอยตีน และพฤติกรรมแมวลายหินอ่อนในกรงเลี้ยงสวนสัตว์วันครราชสีมา

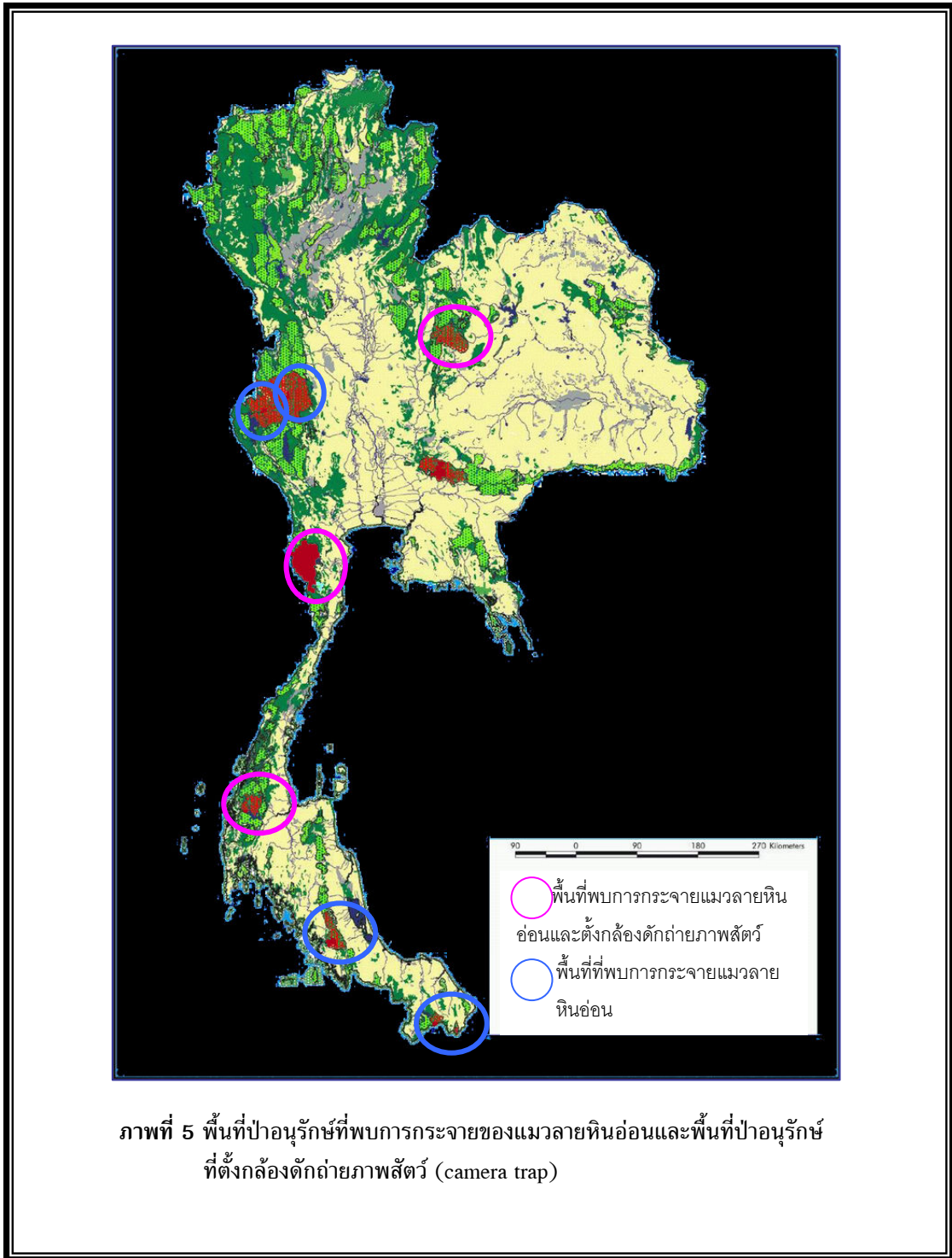
ภาพที่ 2 แมวลายหินอ่อนถ่ายบริเวณแคมป์บ้านกร่าง (ทางขึ้นพะเนินทุ่ง) อุทยานแห่งชาติ
แก่งกระจาน (ภาพโดย : บรรพต กิตติกึ่งเลิศ)

ภาพที่ 3 เสือลายเมฆที่ได้จากการตั้งกล้องดักถ่ายภาพสัตว์ ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว

ภาพที่ 4 แมวดาวที่ได้จากการตั้งกรงดักจับแมวลายหินอ่อน ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว

ภาพที่ 5 พื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่พบการกระจายของแมวลายหินอ่อนและพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่ตั้งกล้องดักถ่ายภาพสัตว์ (camera trap)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการสำรวจเก็บข้อมูลการแพร่กระจายของแมวลายหินอ่อนทั้งทางการสอบถาม การตั้งกล้องดักถ่ายภาพสัตว์ และการตั้งกรงดักจับเพื่อติดตามตัวสัตว์นั้น พบว่า

1. พื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่พบการกระจายของแมวลายหินอ่อน พบ 7 แห่ง คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองแสง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฮาลา-บาลา โดยปัจจัยแวดล้อมทั้งทางกายภาพ ชีวภาพ และกิจกรรมมนุษย์ พบว่า แมวลายหินอ่อนมักใช้พื้นที่ในป่าดิบแล้ง ป่าไผ่ พื้นล่างค่อนข้างโล่ง มีลำห้วยขนาดเล็ก ใช้เส้นทางด้านขนาดเล็ก มีการเข้ามาใช้พื้นที่โป่งและอยู่ห่างจากพื้นที่ที่มีกิจกรรมมนุษย์

2. ในการตั้งกรงดักจับเพื่อติดตามตัวสัตว์ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่จะทำให้ได้ข้อมูลทางด้านพฤติกรรม และสภาพพื้นที่ถิ่นอาศัยที่ชัดเจนของแมวลายหินอ่อน ยังไม่สามารถดำเนินการได้แต่ในขณะนี้ทางผู้รับผิดชอบโครงการได้วางแผนดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยใช้งบประมาณของสถานีวิจัยสัตว์ป่าภูหลวง ซึ่งในการเก็บข้อมูลทางด้านสัตว์ป่าเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกต้องอาศัยระยะเวลาที่ค่อนข้างมาก ซึ่งเป็นปัญหาอย่างหนึ่งในการดำเนินการศึกษาข้อมูลทางด้านสัตว์ป่าไม่สามารถหาแหล่งงบประมาณรองรับได้จนตลอดสิ้นทั้งโครงการ ทั้งนี้ในการดำเนินการครั้งนี้ระยะเวลา 4 ปี ทำให้โครงการสามารถทราบข้อมูลพื้นฐาน และพฤติกรรม รวมไปถึงพื้นที่และแนวทางวิธีการในการที่จะจับแมวลายหินอ่อนได้ ถือเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินงานขั้นต่อไปเป็นอย่างมาก

เอกสารอ้างอิง

- กองอนุรักษ์สัตว์ป่า. 2521. สัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2503. อักษรสยามการพิมพ์, กรุงเทพฯ.
- นริศ ภูมิภาคพันธ์. 2543. การจัดการสัตว์ป่า. ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญส่ง เลขะกุล และ จารุจินต์ นภีตะภัก. 2533. สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม. CURUSAPHA, กรุงเทพฯ.
- ประทีป ดั่งแคว. 2541. **Wild mammals in Thailand**. สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2534. **พืชและสัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์ในประเทศไทย**. CURUSAPHA, กรุงเทพฯ.
- Baillie, J. and B. Groombridge. 1996. **IUCN Red List**. Kelvyn Press. USA.
- Lekagul, B. and J. A. McNeely. 1977. **Mammals of Thailand**. Kurusapha Press, Bangkok. Thailand.
- Sleeper, B. 1995. **Wild Cats of the World**. Crown publishers, Inc. New York.
- Walker, E. P. 1975. **Mammals of the World**. The Johns Hopkins University Press. Baltimore and London.